

PERSBERICHT

12 mei 2016

Verslag aan het Vlaams Parlement

Ontbossing en compensatie

Het Rekenhof onderzocht of het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) bij ontbossingen zijn adviesverlening op een effectieve wijze uitvoert en de compensatieplicht goed opvolgt. Ook onderzocht het of de middelen van het Bossencompensatiefonds op een effectieve wijze worden besteed. Het beveelt o.a. de minister aan te onderzoeken of geen bijkomende of verdergaande maatregelen zijn vereist om tot een daadwerkelijke compensatie van ontbossingen te komen. Het ANB dient zijn databanken zoveel mogelijk af te stemmen of te integreren, zodat het een beter zicht krijgt op de aankoop van gronden en de bebossing ervan.

Inleiding

Vlaanderen is een van de bosarmste streken in Europa. De Vlaamse overheid heeft ontbossing dan ook principieel verboden. Van het verbod kan alleen worden afgeweken met een stedenbouwkundige vergunning en, in de regel, met compensatie van de vergunde ontbossing. In sommige gevallen dient het ANB zelfs een ontheffing van het ontbossingsverbod toe te staan vooraleer de stedenbouwkundige vergunning kan worden aangevraagd. De laatste jaren staat het ANB jaarlijks voor 50 hectare een ontheffing van het ontbossingsverbod toe. Het brengt ook jaarlijks over meer dan 1.000 vergunningaanvragen met bijbehorend compensatievoorstel een advies uit aan de vergunningverlener.

Ontheffing, vergunning en compensatie

De principes rond ontbossing zijn decretaal en reglementair verankerd. Ook de taken van het ANB zijn voldoende gepreciseerd. De interne richtlijnen voor de advisering waren echter niet geactualiseerd en het ANB heeft de afgelopen jaren geen kwaliteitscontroles meer uitgevoerd op de naleving ervan. Het risico dat burgers ontbossen zonder vergunning blijft reëel voor kleine, sluipende ontbossingen en is moeilijk beheersbaar. De vergunningverlener – in principe de gemeente – volgt doorgaans het ANB-advies, dat overwegend positief is omdat veel aanvragen betrekking hebben op woon- en industriegebied. Het ANB heeft geen beoordelingskader om te beslissen of een beroep noodzakelijk is wanneer de vergunningverlener geen rekening houdt met het advies van het ANB. De gegevens, adviezen en beslissingen over ontbossing registreert het ANB in een ontbossingsdatabank. De invoer verloopt echter onvoldoende nauwgezet, waardoor risico's ontstaan op foute overzichten en praktische problemen bij de opvolging van de compensatieplicht.

Uitvoering van de compensatieplicht

Compensatie in natura door de ontbosser, dat wil zeggen elders een nieuw bos (laten) aanleggen, vindt vooral plaats op eigen terrein, hoewel dat ook op terreinen van een derde kan gebeuren. Veldcontroles op de compensatie in natura lieten bij enkele provinciale diensten op zich wachten, maar de achterstand neemt de laatste jaren af. Medio 2015 viel een positief bebossingsresultaat te noteren voor 81% van de al gecontroleerde dossiers en voor 68% van de dossiers die het ANB al had moeten controleren. De compensatieplicht in natura wordt dus uitgevoerd, maar leidt niet in alle gevallen tot een goed resultaat, hoewel

het voorstel bosbouwtechnisch werd goedgekeurd bij de vergunningaanvraag. Het risico bestaat dat de burger zijn plicht niet nakomt.

Financiële compensatie van een ontbossing, d.w.z. het betalen van een geldsom, komt beduidend meer voor dan compensatie in natura. Bij de boekhoudkundige afwikkeling ervan maakt het ANB gebruik van twee verschillende informaticatoepassingen: de ontbossingsdatabank en het boekhoudsysteem Orafin. Het is onzeker of de ontbossingsdatabank, de basis om het boekhoudsysteem te voeden, alle dossiers bevat die ze zou moeten bevatten. De gegevensuitwisseling tussen de databanken gebeurt niet elektronisch, maar manueel, wat de kans op fouten en vergissingen vergroot. Ondanks remediëringmaatregelen blijft het zo goed als onmogelijk een sluitende overeenstemming te vinden tussen de databanken. Bijgevolg is er geen zekerheid dat aan de financiële compensatieplicht werd en wordt voldaan.

Bossencompensatiefonds

De financiële compensatie komt sinds 2002 terecht in het Bossencompensatiefonds, waarmee compensatiebossen moeten worden gerealiseerd (bebossingsopdracht). De ontvangen bosbehoudsbijdragen volstaan niet om voldoende compensatiegronden aan te kopen: met meer dan de helft van de beschikbare middelen is slechts 30% van dat doel bereikt (25,5 miljoen euro uitgaven – vastgelegd én vereffend – op een totaal van 46,9 miljoen euro ontvangsten, dus 54%). De vergunde ontbossingen 2000-2014 waarbij voor financiële compensatie werd gekozen, zouden immers moeten resulteren in 2.340 hectare compensatiebossen, terwijl slechts ongeveer 700 hectare grond is aangekocht door het ANB of de lokale besturen. Verschillende knelpunten bemoeilijken de verwerving van te bebossen gronden: de hoge gronddruk, de uitsluiting van gronden in herbevestigd agrarisch gebied, het voorafgaandelijk akkoord met eventuele pachters, het gebrek aan een overeenkomst met de Vlaamse Belastingdienst over de uitvoering van schattingen, de beperkte machtiging om middelen van het fonds aan te wenden, lopende discussies in het kader van ruimtelijke planningsprocessen of van de invulling van de instandhoudingsdoelstellingen.

Binnen het ANB zijn er verschillende databanken om het aankoopproces, de uitgaven en het patrimonium te registreren. De gegevensinvoer en de kwaliteitscontroles laten te wensen over. Uit de databanken kan niet rechtstreeks een rapport worden getrokken met een stand van zaken van de aankopen. Als gevolg van de uiteenlopende registratiemethodes door de onderscheiden diensten en van de niet correcte of pas recent opgestarte registraties in de databank van de beheerwerken, kan het ANB slechts bij benadering meedelen wat de bebossingsgraad is van de gronden die zijn aangekocht met middelen van het Bossencompensatiefonds.

De Vlaamse overheid doet sinds 2011 via projectoproepen een beroep op de lokale besturen om de bebossingsopdracht uit te voeren: ze subsidieert grondaankopen van lokale besturen om bossen aan te leggen. Elk projectvoorstel wordt voorgelegd aan een provinciale dienst en finaal beoordeeld door een jury. Er zijn opmerkelijke verschillen in de quotering tussen de provinciale diensten onderling, en al zeker tussen de provinciale diensten en de jury. Die inconsistentie is te wijten aan de vaak vage omschrijvingen in de beoordelingsrichtlijnen. Door de recente datum van de projectoproepen is het nog niet mogelijk de uitvoering van de gesubsidieerde aankopen algemeen te beoordelen. De voorlopige cijfers wijzen op een eerder trage aankoop van de gronden, met uitzondering van de eerste projectoproep uit 2011.

Reactie van de minister

De minister antwoordde dat zij samen met haar administratie de aanbevelingen grondig zal onderzoeken en implementeren in de werking.

Informatie voor de pers

Het Rekenhof controleert de openbare financiën van de federale Staat, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies. Het draagt bij tot de verbetering van het overheidsbeheer door nuttige en betrouwbare informatie die voortvloeit uit een tegensprekelijk onderzoek, toe te zenden aan de parlementaire vergaderingen, aan de beheerders en aan de gecontroleerde diensten. Als collaterale instelling van het parlement werkt het Rekenhof onafhankelijk ten opzichte van de overheden die het controleert.

Het verslag *Ontbossing en compensatie* is bezorgd aan het Vlaams Parlement. Het verslag en dit persbericht staan op de website van het Rekenhof (www.rekenhof.be).